

Μια συζήτηση με τον Ερίκ Τουσέν

Του ΜΩΥΣΗ ΛΙΤΣΗ

Η αναδιάρθρωση χρέους δεν μπορεί από μόνη της να αποτελέσει ικανοποιητική απάντηση στο ελληνικό πρόβλημα, υποστηρίζει ο Ερίκ Τουσέν, επικεφαλής του βελγικού τμήματος της CADTM (Επιτροπή για την Ακύρωση του Χρέους του Τρίτου Κόσμου) αντιπροτείνοντας λογιστικό έλεγχο και αναστολή πληρωμών.

Η αναδιάρθρωση χρέους, τονίζει, ήταν πάντοτε το αποτέλεσμα οικονομικών και γεωπολιτικών υπολογισμών, που σπάνια απέφεραν μακροπρόθεσμα ευνοϊκό αποτέλεσμα για τους οφειλότες. Η «αναδιάρθρωση» του δημόσιου χρέους, όπως την αποκαλούν το ΔΝΤ, η Λέσχη του Παρισιού, οι μεγάλοι τραπεζικοί όμιλοι και πρόσφατα η αριστερά στην Ελλάδα, στην Πορτογαλία και στην Ισπανία, δεν είναι ένας ικανοποιητικός όρος.

Στην πραγματικότητα, λέει ο κ. Τουσέν, η χρήση του όρου «αναδιάρθρωση» είναι επικίνδυνη, γιατί οι πιστωτές τον έχουν φορτώσει με τη σημασία που αυτοί του δίνουν. Ο κ. Τουσέν συστήνει σε προοδευτικές κυβερνήσεις να δώσουν μεγαλύτερη σημασία στη διενέργεια εξονυχιστικών λογιστικών ελέγχων (με λαϊκή συμμετοχή), οι οποίοι θα οδηγούν, όπου κρίνεται απαραίτητο σε αναστολή πληρωμών. «Ο λογιστικός έλεγχος πρέπει να οδηγεί στη διαγραφή του τμήματος εκείνου του χρέους που είναι παράνομο, μη νόμιμο, απεχθές ή και δυσβάστακτο και να επιβάλλει την απομείωση του μέρους που υπολείπεται. Το υπόλοιπο ενδεχομένως να αναδιαρθρωθεί, αλλά με κανένα τρόπο η αναδιάρθρωση δεν πρέπει να θεωρείται από μόνη της ικανοποιητική».

Τι είναι λοιπόν η «αναδιάρθρωση χρέους»;

Σύμφωνα με τους ορισμούς που έχουν εμφανιστεί στα επίσημα έγγραφα που δημοσίευσε το ΔΝΤ και η Λέσχη του Παρισιού, η αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους προτείνει, στην μεγάλη πλειονότητα των περιπτώσεων, την ανταλλαγή ενός τμήματος του χρέους με ένα νέο τμήμα χρέους ή ρευστότητας σε πολύ μικρές ποσότητες. Σε γενικές γραμμές η αναδιάρθρωση χρέους είναι το αποτέλεσμα διαπραγματεύσεων μεταξύ των κρατών που οφείλουν και των διαφόρων πιστωτών.

Η αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους ενδεχομένως να πάρει έναν από τους δύο βασικούς τρόπους:

Πρώτον: Νέο χρονοδιάγραμμα πληρωμών: Μέσω της μείωσης των επιτοκίων ώστε να μειωθεί το ύψος των αποπληρωμών ή της επιμήκυνσης της περιόδου αποπληρωμής.

Δεύτερον: Η αναδιάρθρωση μπορεί να εμπεριέχει τη μείωση της ποσότητας του χρέους. Πιο συχνά είναι οι παλιές οφειλές ή οι παλαιές συμβάσεις που αντικαθίσταται με νέες. Η απομείωση του χρέους μπορεί να εφαρμοστεί μέσω της επαναγοράς των οφειλών με προσφερόμενη ρευστότητα. Η επαναγορά χρέους είναι σπάνια. Από τις 600 αναδιαρθρώσεις που έγιναν μεταξύ 1950 και 2010, μόνο οι 26 αφορούσαν επαναγορά μέσω ρευστότητας.

Οι αναδιαρθρώσεις δημόσιου χρέους γίνονται σε περιόδους κρίσης, συχνά ακολουθούν μία στάση πληρωμών ή μία κατάσταση πραγματικού κινδύνου χρεοκοπίας, ολικής ή μερικής. Όταν το ΔΝΤ και η

Λέσχη του Παρισιού ή η Τρόικα σπεύδουν να οργανώσουν μία αναδιάρθρωση χρέους, η βασική τους προτεραιότητα είναι η επαναφορά της φερεγγυότητας μιας χώρας μέσω της ελάφρυνσης του βάρους των αποπληρωμών.

Πολύ συχνά, ως αντάλλαγμα για την αναδιάρθρωση επιβάλλουν όρους οι οποίοι είναι αντίθετοι προς τα συμφέροντα της χώρας-οφειλέτη και του λαού της. Επίσης, οι γεωπολιτικές στρατηγικές του πιστωτή παίζουν αποφασιστικό ρόλο στην επιλογή του ποιες χώρες δικαιούνται να αναδιαρθρώσουν το χρέος τους και των όρων που επιβάλλονται ως αντάλλαγμα.

Έχει ποτέ υπάρξει αναδιάρθρωση χρέους από τους πιστωτές η οποία ήταν μακροπρόθεσμα επωφελής για τους οφειλέτες;

Ναι, ιδιαίτερα στην περίπτωση της Γερμανίας. Στη διάσκεψη που έγινε στο Λονδίνο το 1953, οι πιστωτές της Δυτικής Γερμανίας, οι ΗΠΑ, η Βρετανία, η Γαλλία και άλλοι (μεταξύ των οποίων και η κατεστραμμένη από την κατοχή και τον εμφύλιο Ελλάδα), συμφώνησαν σε μία σημαντική μείωση του γερμανικού χρέους. Τα ποσά που δανείστηκε μεταξύ των δύο πολέμων και αμέσως μετά μειώθηκαν κατά 62,5%. Δόθηκε ακόμη ένα μορατόριουμ πέντε ετών και οι επανορθώσεις για τον πόλεμο και τις καταστροφές, που προκλήθηκαν από την ναζιστική εισβολή και κατοχή, ανεστάλησαν επ' αόριστον. Υπολογίζεται ότι το σύνολο του χρέους που διεκδικούσαν οι συμμαχικές δυνάμεις από την Γερμανία μειώθηκε κατά 90%. Επιπλέον, οι όροι αποπληρωμής του υπόλοιπου χρέους αναδιαρθρώθηκαν έτσι ώστε να μπορέσει η Γερμανία να ανοικοδομηθεί ταχύτερα και να βοηθήσει την οικονομία της.

Ποιοι ήταν αυτοί οι ευνοϊκοί όροι;

Πρώτον: Η Γερμανία είχε τη δυνατότητα να πληρώσει το μεγαλύτερο μέρος του χρέους της στο δικό της νόμισμα, παρόλο που το γερμανικό μάρκο είχε πολύ μικρή αξία. Ως μία ηττημένη και κατεστραμμένη χώρα, το νόμισμα της Γερμανίας θεωρούνταν χωρίς μεγάλο ενδιαφέρον στα χρηματιστήρια. Το γερμανικό μάρκο δεν ήταν ούτε ασφαλές, ούτε ισχυρό νόμισμα. Αυτό ήταν επωφελές. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι πολύ σπάνια οι πιστωτές αποδέχονται μια χώρα να πληρώσει στο νόμισμά της αν αυτό δεν είναι ισχυρό. Συνήθως ζητείται σκληρό νόμισμα (ευρώ, δολάριο, γιεν, αγγλική λίρα κλπ).

Δεύτερον: Οι πιστώτριες χώρες υποσχέθηκαν να αγοράζουν γερμανικά προϊόντα ώστε να δημιουργηθεί μία εξαγωγική αγορά η οποία θα παρήγαγε εισόδημα, συναλλαγματικά αποθέματα και υγιές ισοζύγιο πληρωμών.

Τρίτον: Οι πιστωτές αποφάσισαν ότι σε περίπτωση δικαστικής εμπλοκής με την Γερμανία, τη δικαιοδοσία θα την είχαν τα γερμανικά δικαστήρια.

Τέταρτον: Αποφασίστηκε ότι η Γερμανία δεν θα χρησιμοποιήσει πάνω από 5% των εσόδων της από εξαγωγές για να αποπληρώσει το χρέος.

Πέμπτο: Τα επιτόκια δεν θα έπρεπε να είναι μεγαλύτερα από 5% και σε ορισμένες περιπτώσεις θα

μπορούσε να γίνει επαναδιαπραγμάτευση και να αναθεωρηθούν προς τα κάτω.

Οι όροι αυτοί επέτρεψαν στην Γερμανία να αναγεννηθεί γρήγορα από τις στάχτες της. Πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι οι συμφωνίες του Λονδίνου αφορούσαν τη Δυτική Γερμανία. Οι πιστωτές της Δυτικής Γερμανίας προχώρησαν σε τέτοιες παραχωρήσεις γιατί, εν μέσω του Ψυχρού Πολέμου με την Σοβιετική Ένωση, χρειαζόντουσαν μία σταθερή Γερμανία. Φοβόντουσαν ότι αν δημιουργηθούν μεγάλα κοινωνικά κινήματα σε μία Γερμανία που τρικλίζει, αυτό θα ήταν κόλαφος για τα συμφέροντά τους. Δεν ήθελαν επίσης να κάνουν το ίδιο λάθος που είχε γίνει με την συνθήκη των Βερσαλλιών το 1919 η οποία είχε επιβάλλει αβάσταχτους όρους στην Γερμανία. Τέλος δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι από τα τέλη του 19ου αιώνα η Γερμανία είχε γίνει η ισχυρότερη οικονομική και στρατιωτική δύναμη στην Ευρώπη.

Συνοψίζοντας, δεν ήταν μόνο το βάρος του χρέους το οποίο μειώθηκε και η μεγάλη οικονομική βοήθεια που δόθηκε στην Γερμανία (το ισόποσο σήμερα των 10 δισ. δολαρίων διοχετεύτηκε στη Δυτική Γερμανία μέσω του Σχεδίου Μάρσαλ μεταξύ 1948 και 1952), αλλά κυρίως το ότι επιτράπηκε στη χώρα να ξεδιπλώσει μία πολιτική που ευνοούσε την ανάπτυξη. Οι μεγάλοι βιομηχανικοί όμιλοι επανέκαμψαν, συμπεριλαμβανομένων αυτών που είχαν παίξει σημαντικό ρόλο στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και είχαν στηρίξει τους Ναζί και την γενοκτονία των Εβραίων και των Ρομά, την λεηλασία των κατεχόμενων και προσαρτημένων χωρών και την τεράστια πολεμική παραγωγή και προσπάθεια στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η Γερμανία κατάφερε να δημιουργήσει εντυπωσιακές δημόσιες υποδομές. Η χώρα στήριξε τις βιομηχανίες της προκειμένου να εξασφαλίσει ικανοποιητική εσωτερική ζήτηση και να κερδίσει ξένες αγορές.

Οι όροι με τους οποίους το χρέος της Δυτικής Γερμανία διαγράφηκε είναι δύσκολο να τους φανταστούμε σήμερα. Είναι πολύ δύσκολο για χώρες όπως η Ελλάδα, η Κύπρος, η Ισπανία και η Πορτογαλία να πετύχουν, μέσω μίας διαδικασίας αναδιάρθρωσης του χρέους, όρους σαν αυτούς που δόθηκαν στην Γερμανία το '50. Μοιάζει αδύνατον λόγω της σύνθεσης και των πολιτικών που ακολουθούν οι Ευρωπαϊκές αρχές, οι κυβερνήσεις των ισχυρότερων ευρωπαϊκών κρατών, των πολιτικών του ΔΝΤ και της τρέχουσας συγκυρίας.

Ο Αλέξης Τσίπρας έχει ζητήσει τη σύγκληση μιας διεθνούς διάσκεψης για την διαγραφή του χρέους των χωρών του Ευρωπαϊκού Νότου που πλήττονται από την κρίση, ανάλογη με αυτήν που έγινε για την Γερμανία το 1953, όταν 22 χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, διέγραψαν μεγάλο μέρος του γερμανικού χρέους. Είναι ρεαλιστική μια τέτοια πιθανότητα σήμερα;

Είναι ένα νόμιμο αίτημα. Σε αντίθεση με την Ναζιστική Γερμανία, η Ελλάδα δεν προκάλεσε καμιά πολεμική σύγκρουση σε ευρωπαϊκό έδαφος. Ο ελληνικός λαός μπορεί με αξιώσεις να υποστηρίξει ότι το ελληνικό χρέος είναι παράνομο ή μη νομιμοποιημένο και ότι θα πρέπει να διαγραφεί, όπως έγινε με το γερμανικό χρέος το 1953.

Παρόλα αυτά δεν πιστεύω πως ο ΣΥΡΙΖΑ και άλλες ευρωπαϊκές πολιτικές δυνάμεις μπορούν να πείσουν τους ευρωπαϊκούς θεσμούς να βρεθούν από κοινού γύρω από ένα τραπέζι και να κάνουν το ίδιο με αυτό που έγινε στην Γερμανία το 1953.

Η εμπειρία των δέκα τελευταίων ετών έχει δείξει ότι μονομερείς ενέργειες όσον αφορά το δημόσιο χρέος μπορεί να αποδώσουν. Οι πιστωτές που διεκδικούν την πληρωμή ενός μη νομιμοποιημένου χρέους και επιβάλλουν βίαια μέτρα που προσβάλλουν τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, πρέπει να αποκηρυχτούν. Η ελληνική κυβέρνηση υπό την ηγεσία του Αλέξη Τσίπρα θα μπορούσε να δημιουργήσει μία επιτροπή λογιστικού ελέγχου για το χρέος, η οποία θα περιελάμβανε ισχυρή λαϊκή δημοκρατική στήριξη. Η κυβέρνησή του θα μπορούσε να προχωρήσει σε αναστολή πληρωμής του χρέους, να αρνηθεί να αποπληρώσει το παράνομο ή μη νομιμοποιημένο τμήμα

του και να ζητήσει την απομείωση του υπολοίπου.

Το μειωμένο τμήμα αυτού που θα απέμενε μετά τη διαγραφή του παράνομου ή μη νομιμοποιημένου μέρους μπορεί να αναδιρθρωθεί αλλά δεν θα πρέπει η αναδιάρθρωση από μόνη της να θεωρηθεί ικανοποιητική απάντηση.

contra-xreos.gr